

Wel hard groeien, niet vervetten

Eerste jaar jongveeopfok Waiboerhoeve bijgeschaafd om te kalven op 22 maanden

Afkalven op 22 maanden vereist een gedisciplineerde opfok.

Waiboerhoeve deelt met zijn professionele opfokker en met veevoerleverancier De Heus Voeders de ervaringen. 'Afkalven op 22 maanden is haalbaar als je een doel hebt en dit controleert.'

Ze zijn zo'n tien maanden oud. Hun gewichten liggen rond de 350 kg en de stokmaat is ruim boven de 1,30 meter. Het is een uniform koppel nieuwsgierige en vitale pinken, waarbij de eerste al tochtig zijn geweest. Ook het uiterlijk stemt tevreden. Hun conditiescore is met 2,5 perfect, de ribben en de

ruglijn zijn goed te zien, het haar is dun en glanst. Ze hebben naast maat ook diepe ribben, een mooie wigvorm en een sterke bovenbouw. Dit jongvee belooft uit te groeien tot prachtige melkkoeien. Het is de eerste lichter pinken die Lammert Hendriksen uit Biddinghuizen opfokt voor het 480 melkkoeien tellende

melkveebedrijf Waiboerhoeve in Lelystad. De ambitieuze doelstelling om de dieren te laten kalven op een leeftijd van 22 maanden werd vorig jaar augustus met de start van het opfokcontract meteen ingezet. 'We leggen de lat hoog, maar daarvoor zijn we ook een proefbedrijf', vertelde bedrijfsleider Jan Bloemert in oktober 2006 in de special over jongveeopfok in Veeteelt. 'Met een afkalfleeftijd van 22 maanden houden we de opfokkosten onder controle, krijgen we een vaars die relatief gemakkelijker afkalft dan een oudere vaars en de dieren hebben de eigenschap de eerste lactatie nog fors door te groeien.' Samen met Edwin van Werven, verkoop-

Bedrijfsleider Jan Bloemert: 'Vier liter biest via de sonde is wel even wennen'

leider rundvee bij De Heus Voeders, werd een opfokscheema opgesteld. Een groei van 1000 gram per dag stond aan de basis van deze versnelde jongveeopfok. 'Dat vonden we haalbaar, maar in de praktijk wordt dit weinig toegepast', aldus Van Werven, die aangeeft dat een nog jongere leeftijd bij kalven te gek werd. 'Een afkalfleeftijd van 21 maanden betekent zo'n 1100 gram groei per dag gemiddeld. Dat is op dit moment nagenoeg onmogelijk zonder vervetting.'

Meteen vier liter biest

De afkalfleeftijd van 22 maanden halen begint bij een goede biestvoorziening. Jan Bloemert lacht bij het onderwerp. Het leverde bij het driemanschap stof tot discussie op. 'De eerste vier uur na de geboorte neemt de darm de meeste antistoffen uit de biest op. Op dat moment

moet dus ook veel biest in het kalf.' Maar vier liter via een sonde in één keer inbrengen deed de wenkbrauwen bij Hendriksen en Van Werven fronsen.

Ervaring uit Denemarken leert echter dat deze methode goed werkt en geen diarreeproblemen geeft, mits er hygiënisch wordt gewerkt. 'We trekken niet zo met de hand een paar liter melk eruit, maar melken schoon met de machine en voeren de melk meteen', beschrijft Bloemert het protocol dat zorgt voor uniformering van de werkwijze van de medewerkers. 'De lebmaag kan maar 2 tot 2,5 liter melk aan. Er komt dus ook melk in de dunne darm, maar dat is geen probleem, als er maar schoon gewerkt is. Voordeel is juist dat de opname van antistoffen zeer snel op gang komt.'

Een bijkomend voordeel van deze manier van voeren is dat het arbeidsbesparing oplevert. 'Je hebt er meteen voor 24 uur melk in zitten. Ook bij onze stierkalveren passen we deze methode toe met eveneens zeer goede resultaten.'

Drie dagen na de geboorte maken de kalveren de overstap naar opfokker Hendriksen. Bij aankomst krijgen ze een ijzerinjectie en zes weken daarna nog een keer wanneer het speenproces is ingezet. '30 tot 40 procent van de kalveren heeft een tekort aan ijzer', put Van Werven uit de statistieken. Met één injectie van 5 cc is het ijzerniveau op peil. 'Ik verdeel dit dan liever over twee injecties van 2,5 cc', geeft de opfokker aan. 'Zo stimuleer ik de kalveren ook zelf te werken aan de ijzervoorziening.'

Opfokker Lammert Hendriksen: 'Na het spenen behandelen tegen coccidiose'

Opvallend genoeg blijkt uit de groeicijfers dat de melkperiode niet de meest groeizame periode van de kalveren is. 'Als je een hoge groei wilt halen, moet je de melkperiode zo kort mogelijk houden', geeft Van Werven aan, wijzend op de gerealiseerde groeicurve (zie figuur 1) die onder de gewenste groei bleef. De kalveren zijn elke twee weken gewogen om hun groei in de gaten te houden. 'Meten is weten' is in kalvertermen: 'Wegen is weten'. De borstomvang zegt te weinig. Het gaat om kilo's groei.' Ten opzichte van de bestaande groeischeema's bleken de kalveren 10 tot 15 kilo lichter te zijn.

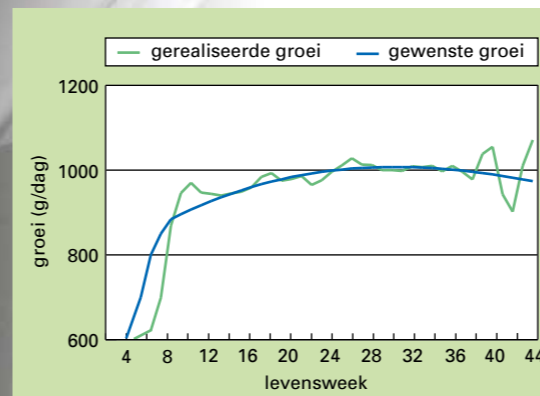
Bijstelling schema

De tegenvallende resultaten noopten ook tot bijstelling van het schema. De kunstmelk op basis van mageremelkpoeder werd vervangen door kunstmelk op basis van weipoeder. 'Mageremelkpoeder stremt en dat betekent dat het

Kunstmelk op basis van weipoeder liet een betere opname van ruw- en krachtvoer zien

Figuur 1 – Gewenste en gerealiseerde groei op basis van zo'n 600 wegingen

Tabel 1 – Kosten per voersoort per kalf tot één jaar leeftijd (excl. btw) (bron: De Heus Voeders)

voersoort	hoeveelheid	prijs (€)/kg	prijs (€)
melkpoeder	33 kilo	x 1,85 =	61,05
muesli	10 kilo	x 0,36 =	3,60
krachtvoer	425 kilo	x 0,22 =	93,50
eiwitaanvulling	100 kilo	x 0,22 =	22,00
mineralen	15 kilo	x 0,56 =	8,40
totaal			187,55

Een simpel A-brokje is niet genoeg om op 22 maanden te kalven

langzamer door de dunne darm stroomt', weet Hendriksen, die ook al vleeskalveren had. 'De stofwisseling verloopt sneller met kunstmelk op basis van weipoeder. Het voordeel is dat de kalveren meer ruw- en krachtvoer opnemen.' De kunstmelk op basis van weipoeder krijgen de kalveren al een paar dagen na de geboorte. Met muesli en hooi wordt de eerste

opname gestimuleerd. 'Kuilvoer geven we pas vanaf een week of twaalf. In hooi zit meer prik en daarmee stimuleren we de grootte en de dikte van de pens', licht Van Werven toe.

Op de top krijgen de kalveren zes liter melk per dag, maar vanaf week vijf wordt de afbouw al ingezet. Hendriksen: 'Pas in week acht of negen spenen we, maar dan

vreten de kalveren ook een kilo of drie krachtvoer per dag. Dat maakt het spenen gemakkelijk.' In de groeicurve laat Van Werven zien wat er gebeurt. 'Dan accelereren de kalveren in groei.'

Na het spenen krijgen de dieren ook een preventieve behandeling tegen coccidiose. 'Ze waren wat dun op de mest', geeft Hendriksen de oorzaak aan. 'Het kan de

Hendrix UTD: bespaar arbeid door spenen op zes weken

Niet negen of tien weken kunstmelk aan de kalveren voeren, maar na zes weken en een intensief opfokschema spenen. Hendrix UTD heeft deze opfokmethode op zijn proefbedrijf en in de praktijk getest en is enthousiast over de voordelen. 'Het bespaart arbeid en de jeugdgroei wordt maximaal benut op een gezonde en veilige manier', aldus Alfred Smits en Robert Meijer van Hendrix UTD.

In dit nieuwe concept wordt 30 kilo kunstmelk gevoerd tijdens een zesweekse melkperiode, met een maximale melkgift van 6 liter per dag. Deze intensieve melkperiode stelt extra hoge eisen aan de gebruikte kunstmelk, geeft Meijer aan. 'De grondstoffen moeten kwalitatief hoogwaardig zijn, anders geven ze een overbelasting van de darmen. Dat betekent dat gekozen is voor een nieuwe, speciale melkvervanger met als basis mageremelkpoeder.' Het gespeende resultaat is circa 75 kilo zwaar, 6 kilo meer dan gangbaar opgefokte kalveren op dezelfde leeftijd. Dit betekent een gemiddelde groei tijdens de melkperiode van ruim 800 gram per dag, ten opzichte van 600 tot 700 gram

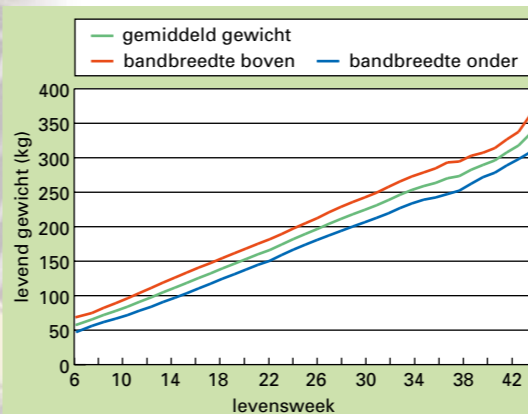
bij de traditionele opfok. 'Deze hogere groei past beter bij de genetische aanleg van de kalveren', geeft Smits aan. 'De jeugdgroei maximaal benutten betekent bovendien gezonde en beter ontwikkelde kalveren', noemt Meijer. 'De intensieve melkperiode voorziet beter in de natuurlijke behoefte van het kalf.' De hoeveelheid krachtvoer die na twaalf weken meer is gevreten, bedraagt ongeveer 15 kilo per kalf. Uiteindelijk zijn de voerkosten per kilogram groei na twaalf weken vergelijkbaar in de traditionele en intensieve melkperiode. Het grootste voordeel van deze verkorte melkperiode voor de veehouder is simpelweg minder werk. 'Veehouders besteden gemiddeld toch 15 procent van hun tijd aan jongveeopfok en het voeren van kalveren gebeurt op piekmomenten op de dag, rondom het melken. Kalveren vier weken minder aan de melk scheelt toch 40 procent tijd.'

Geleidelijk afbouwen

Spenen op zes weken heeft de afgelopen jaren al tot veel discussie geleid, weten Smits en Meijer. 'Het groeivoordeel zou minimaal zijn, maar het succes

staat of valt met een consequente uitvoering van het totale concept. Hierbij is geleidelijke afbouw van de melkgift een belangrijke randvoorwaarde.' Door de laatste twaalf dagen van de melkperiode de melkgift dagelijks met een halve kilo af te bouwen zullen de kalveren snel meer krachtvoer opnemen. 'Het draait erom de speendepressie te voorkomen, mede door een uitgekende samenstelling van het krachtvoer. Bij het spenen vreten de kalveren de gewenste 1 kilo krachtvoer per dag en dat liep op naar 3,5 kilo per dag op een leeftijd van twaalf weken.'

De verhoogde groei van 30 procent tijdens de eerste zes weken bleek na twaalf weken nog steeds 10 procent hoger te zijn. 'In andere onderzoeken werd deze voorsprong tenietgedaan onder andere doordat er te abrupt werd gespeend', beklemtoont Meijer. 'Met een verkorte melkperiode leggen veehouders de basis voor een versnelde opfok. In combinatie met een goed management van de gehele jongveeopfok kunnen veehouders hun vaarzen op 22 of 23 maanden laten kalven, waardoor minder jongvee nodig is.'

Figuur 2 – Gemiddelde gewichtontwikkeling met gewenste bandbreedte per levensweek

overgang zijn, maar ook coccidiose speelt in zo'n stresssituatie een rol. We behandelen ze via de melk en daarmee starten ze schoon in hun nieuwe fase.'

Geen paardenvijgen

Vanaf het spenen tot aan ongeveer de leeftijd van een jaar mogen de kalveren groeien wat ze willen. Mits ze niet vervetten, zegt Van Werven streng. 'Vervetten betekent ronde, dikke kalveren, die willen we echt niet.' Het streven is hard groeien in spieren, botten en vooral ook pens. 'Veel capaciteit moeten ze krijgen. Kalveren die veel ruwvoer kunnen verwerken, kunnen dat later als melkkoe ook', geeft bedrijfsleider Bloemert aan. Om dit te bereiken is een onbeperkt rantsoen met gemiddeld 875 vem en 16 procent ruw eiwit nodig. 'Dat kan niet met een simpel A-brokje', geeft Van Werven aan. Daar zit te weinig eiwit in. Het rantsoen voor het oudere jongvee bij Hendriksen bestaat uit 1 kilo brok (950 vem, 105 dve en 15 oeb), zo'n 800 gram soja, 50 gram mineralen, onbeperkt graskuil en een klein beetje mais. 'Tot één jaar past mais prima in het rantsoen. Daarna absoluut niet meer', weet Van Werven. 'De vem is te hoog waardoor vervetting kan optreden.'

Om het rantsoen optimaal te houden besteden Hendriksen en Van Werven veel tijd aan observatie. Zo moet de mest goed verteerd zijn, smeugig en vlot erafkomen. 'Het mogen geen paardenvijgen worden, dan is het ruw eiwit veel te laag', zegt Van Werven. Ook moeten de kalveren vitaal ogen, glanzen en actief zijn. Zo liggen ze op een leeftijd van een jaar keurig op koers om te gaan kalven op 22 maanden.

Alice Booij

In vijf jaar niets veranderd

Ondanks alle prachtige programma's om jongvee snel op te fokken is de gemiddelde leeftijd voor de eerste keer kalven in Nederland nog altijd 26 maanden. Edwin van Werven, verkoopleider rundvee bij De Heus Voeders: 'Er is de afgelopen vijf jaar op de melkveebedrijven nog niets veranderd in de jongveeopfok.'

Op de Waiboerhoeve gaat hij aan de slag met een schema van 22 maanden en enkele grotere melkveebedrijven

volgen dit voorbeeld. 'Maar het vereist een hoog en professioneel managementniveau.' Voor gangbare melkveebedrijven hanteert hij in eerste instantie een afkalfleefijd van 24 maanden. 'Dat bereiken is al een hele klus. Momenteel is de jongveeopfok op veel bedrijven de sluitpost, zowel qua voeding als verzorging als financieel, terwijl elke melkveeouder wel goede vaarzen wil melken. Dat valt niet met elkaar te combineren.'

Markt fokmelk sterk in beweging

Mageremelkpoeder is vanaf begin dit jaar circa 50 procent gestegen in prijs, van ongeveer 220 euro per 100 kg naar ruim 340 euro. Volgens Henk van der Horst, verkoopleider fokmelken bij Denkavit, is de oorzaak de gestegen vraag naar zuivelgrondstoffen vanuit onder andere China. 'Er is structureel een krapte aan zuivel en dus ook aan mageremelkpoeder.'

Als alternatief voor mageremelkpoeder worden andere goedkopere eiwitproducten gebruikt, bijvoorbeeld op basis van weipoeder. 'Op kenmerken als veiligheid, snelle ruw- en krachtvoeropname en geschiktheid voor de drinkautomaat hebben deze producten zelfs een meer-

waarde', aldus Van der Horst. De prijsverschillen tussen deze producten zijn echter enorm. 'Daardoor ontstaat er een grote vraag naar economisch verantwoorde fokmelk.'

Ook in de kalfsvleessector zorgt de hoge prijs voor mageremelkpoeder voor een hoge kostprijs. Een aantal integraties laat hokken leegstaan. 'Dat is ook schadelijk voor de melkveehouderij', signaleert Van der Horst. 'De vleeskalvesector levert een bijdrage aan de melkveehouderij van 4 eurocent per liter melk.' Aan de hoge prijzen voor mageremelkpoeder zitten echter ook positieve kanten. 'De melkveehouderij kan voorlopig rekenen op hogere melkprijzen.'

Tot twaalf weken geeft hooi de beste pensontwikkeling, daarna krijgen de kalveren kuilvoer